

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*
THE RELATIONSHIP BETWEEN ETHICAL LEADERSHIP AND
THE IMPLEMENTATION OF MORAL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ศศิวิมล เพชรทอง*, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

Sasivimon Pet tong*, Rungchatchadaporn Vehachart

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: 661997041@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 302 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เท่ากับ .974 การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม เท่ากับ .976 สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .746^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมนั้น ด้านที่มีค่าความสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านความ ยุติธรรมกับการกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรม อัตลักษณ์ของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .747^{**}$) รองลงมา คือ ด้านความ ยุติธรรมกับการลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .701^{**}$) และด้านที่มีค่าความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านความไว้วางใจกับการสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .564^{**}$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

* Received December 12, 2024; Revised January 9, 2025; Accepted January 17, 2025

Abstract

This research article aims to investigate 1) Ethical leadership, 2) The implementation of moral schools, and 3) The Relationship between ethical leadership and the implementation of moral schools under the Office of Trang Primary Educational Service Area 2. The study is quantitative in nature. The sample consists of 302 individuals, including government teachers, public employees, and contracted teachers engaged in teaching at educational institutions under the jurisdiction of the Office of Trang Primary Educational Service Area 2 during the 2024 academic year. The research instrument is a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of .974 for the ethical leadership scale and .976 for the moral school implementation scale. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The research findings indicate that ethical leadership, both overall and in specific aspects, is at the highest level. Similarly, the implementation of moral schools, both overall and in specific aspects, is also at the highest level. Furthermore, the relationship between ethical leadership and the implementation of moral schools, both overall and in specific aspects, is positively correlated at a high level ($r = .746^{**}$) with statistical significance at the .01 level. Among the various aspects, the highest correlation is observed between fairness and the establishment of methods to achieve the school's moral identity ($r = .747^{**}$). This is followed by the correlation between fairness and the implementation of actions to achieve transformative goals, which shows a moderate positive correlation ($r = .701^{**}$). The lowest correlation is found between trust and the development of core teachers and student leaders, which also demonstrates a moderate positive correlation ($r = .564^{**}$), respectively.

Keywords: The Relationship, Ethical Leadership, The Implementation of Moral Schools, The Office of Trang Primary Educational Service Area 2

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการเน้นคุณค่าทางวัตถุ ความร่ำรวย และผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมในทุกระดับ โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารองค์กร ผู้นำองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสจะสามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ (นรา สมประสงค์, 2561) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมในเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ผ่านนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 13), 2565)

ในปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารของในบางองค์กรการศึกษา มีความรอบรู้ด้านวิชาการและมีสติปัญญาสูง (Intelligence Quotient: IQ) แต่ขาดคุณธรรมจริยธรรม (Moral Quotient: MQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ส่งผลให้การบริหารองค์กรเกิดปัญหาในหลายมิติ เช่น ความขัดแย้งในองค์กร การเลือกปฏิบัติ และการขาดความเป็นธรรม ความบกพร่องในด้านคุณธรรมของผู้นำยังส่งผลกระทบต่อ ภาพลักษณ์ขององค์กร ความพึงพอใจของบุคลากร และความเชื่อมั่นของผู้ได้บังคับบัญชาในระยะยาว (พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2565) ที่สำคัญ คือ การขาดจริยธรรมของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนที่เป็นทรัพยากรสำคัญของสังคม ทำให้การพัฒนาเยาวชนด้านคุณธรรมไม่สามารถปรากฏผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน โรงเรียนหลายแห่ง ยังขาดความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อความต้องการของสังคม เนื่องจากการบริหารที่ไม่กำหนดมาตรฐาน ของการปฏิบัติงาน และการขาดจรรยาบรรณทางวิชาชีพในระดับผู้บริหาร ผู้นำเชิงจริยธรรมมีบทบาทสำคัญต่อ การบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยผู้นำที่มี จริยธรรมไม่เพียงแต่ส่งเสริมความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรมในองค์กร แต่ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ดี ในโรงเรียน การบริหารงานด้วยคุณธรรม ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนยังสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐาน เพื่อการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต ดังนั้น การมีผู้นำที่ยึดมั่นในจริยธรรม จึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและพัฒนา ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ซึ่งรับผิดชอบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษาและขยายโอกาสในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ รวม 134 โรงเรียน จากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567 พบว่า ผู้บริหารบางรายยังขาดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมในพื้นที่ โครงการโรงเรียนคุณธรรมซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างครู นักเรียน และบุคลากรให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” ซึ่งยังไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของการขับเคลื่อน และการขาด แบบอย่างที่ดีจากผู้บริหาร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจจะทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ เชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะ ผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ควบคู่ไปกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่
- 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จำนวน 17 ฉบับ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เพื่อนำไปใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ความไว้วางใจ ความรับผิดชอบ ความเคารพ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม

2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ตามหลักการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ประกอบด้วย 6 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างการรับรู้และการยอมรับ การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน การกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง และการสร้างกลไกขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1) การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 และ 2) มุ่งศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ตามหลักการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิ ยุวสถิรคุณ (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เป็นข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวน 1,469 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวน 302 คน ซึ่งได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบ จากตารางสำเร็จรูปของ Krejci and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ขนาดเล็ก จำนวน 108 คน ขนาดกลาง จำนวน 178 คน และขนาดใหญ่ จำนวน 16 คน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Stratified Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท จำนวน 42 ข้อ ประกอบด้วยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 5 ด้าน มีลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท จำนวน 38 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม มีลักษณะคำถาม เป็นแบบสอบถาม มาตราประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท ซึ่งการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างแบบสอบถาม ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 2) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและเป็นผู้ศึกษานิเทศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้รับผิดชอบ การประเมิน ติดตามผลโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสถานศึกษาในสังกัด เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ความเที่ยงตรง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ทุกข้อ 3) นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .974 แบบสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .976

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้ง

นัดหมายเวลาและสถานศึกษาขอรับแบบสอบถามคืน 3) จัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 302 ฉบับ ให้แก่ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 299 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.01 4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ และ 5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการสถิติการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1.1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach และ 1.2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 1.3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ประกอบด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้ 2.1) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบตามแนวคิดของการแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” (4.51 - 5.00) ถึง “น้อยที่สุด” (1.00 - 1.50) 2.2) วิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบตามแนวคิดของการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” (4.51 - 5.00) ถึง “น้อยที่สุด” (1.00 - 1.50) 2.3) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) โดยใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553) ดังนี้ - $r = 0.71 - 1.00$: ความสัมพันธ์สูง, - $r = 0.31 - 0.70$: ความสัมพันธ์ปานกลาง, - $r = 0.01 - 0.30$: ความสัมพันธ์ต่ำ เครื่องหมาย **+** บอกถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และ **-** บอกถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิเคราะห์ แสดงผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม			ลำดับ
		($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	
1	ความไว้วางใจ	4.6610	0.4144	มากที่สุด	5
2	ความรับผิดชอบ	4.7142	0.4028	มากที่สุด	4
3	ความเคารพ	4.7404	0.3839	มากที่สุด	2
4	ความซื่อสัตย์	4.7562	0.3828	มากที่สุด	1
5	ความยุติธรรม	4.7283	0.4188	มากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.7207	0.3669	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ($\bar{X}$ = 4.7207, S.D. = 0.3669) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่า ความซื่อสัตย์ ($\bar{X}$ = 4.7562, S.D. = 0.3828) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ความเคารพ ($\bar{X}$ = 4.7404, S.D. = 0.3839) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความไว้วางใจ ($\bar{X}$ = 4.6610, S.D. = 0.4144)

การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิเคราะห์แสดงผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม	การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม			ลำดับ
		($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	
1	การสร้างการรับรู้และการยอมรับ	4.6371	0.4788	มากที่สุด	4
2	การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ	4.6326	0.5058	มากที่สุด	6
3	การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา	4.6366	0.5028	มากที่สุด	5
4	การกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา	4.6929	0.4614	มากที่สุด	1
5	การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง	4.6672	0.4749	มากที่สุด	2
6	การสร้างกลไกขับเคลื่อนสถานศึกษาคุณธรรม	4.6517	0.4852	มากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.6524	0.4560	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.6524, S.D.= 0.4560) เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การกำหนดวิธี การบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.6929, S.D.= 0.4614) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.6672), (S.D. = 0.4749) รองลงมา คือ การสร้างกลไกขับเคลื่อนสถานศึกษาคุณธรรม ($\bar{X}$ = 4.6517, S.D. = 0.4852) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ($\bar{X}$ = 4.6326, S.D. = 0.5058)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิเคราะห์ แสดงผลได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม						รวม
	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y ₅)	(Y ₆)	
(X ₁)	.616 **	.564**	.597**	.662**	.641**	.590**	.648**
(X ₂)	.669**	.604**	.638**	.679**	.667*	.614**	.684**
(X ₃)	.645**	.625**	.667**	.699*	.699**	.645**	.704**
(X ₄)	.598**	.569**	.636**	.686**	.656*	.594**	.660**
(X ₅)	.679**	.634**	.672**	.747**	.701**	.668**	.725**
ภาพรวม	.700**	.653**	.700**	.757**	.733**	.678**	.746**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .746** เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ ด้านความยุติธรรม (X_5) กับการกำหนดวิธีการบรรลุนิยามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน (Y_4) มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r = .747^{**}$) มีค่าความสัมพันธ์มากที่สุด ด้านความยุติธรรม (X_5) กับการลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุนิยามการเปลี่ยนแปลง (Y_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .701^{**}$) มีค่าความสัมพันธ์รองลงมา และด้านความไว้วางใจ (X_1) กับการสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ (Y_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .564^{**}$) มีค่าความสัมพันธ์น้อยที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเพราะกระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการ การบริการ และจริยธรรม โดยเน้นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเพื่อสร้างแบบอย่างที่ดีแก่ครูและนักเรียน พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในการบริหารงาน เพื่อให้ผู้บริหารเป็นต้นแบบที่ดีในทุกมิติ สร้างความโปร่งใส ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ และส่งเสริมความยั่งยืนในระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ เสาวนีย์ ตรีพุทธรัตน์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะผู้นำที่มีจริยธรรมสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม โดยการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนและบุคลากรในองค์กรตระหนักถึงคุณค่าของจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (เสาวนีย์ ตรีพุทธรัตน์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศิริ สมเรือน ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (เพ็ญศิริ สมเรือน, 2560)

การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเพราะการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมโดยผู้บริหารสถานศึกษามุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมผ่านการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การส่งเสริมวัฒนธรรมโรงเรียนที่ยึดมั่นในความดี และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินงานยังเน้นการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จในอนาคต สอดคล้องกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ กล่าวว่า การจัดทำโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณ เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความดีและคุณธรรมอย่างเป็นธรรมชาติในชุมชนและต่อสังคม การสร้างความรับผิดชอบและเครือข่ายชุมชนองค์กรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมอย่างชัดเจน โดยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานและองค์กรที่มุ่งเน้นคุณธรรมเป็นสำคัญ

(มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกันต์ฤทัย งานวิชา ศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 พบว่า ทุกขั้นตอนในกระบวนการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างการรับรู้และยอมรับ การสร้างครูและนักเรียนแกนนำ การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ การวางวิสัยทัศน์เป้าหมาย การลงมือปฏิบัติ และการสร้างกลไกขับเคลื่อน โดยมีการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนา และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ และมีเป้าหมายชัดเจน (กันต์ฤทัย งานวิชา, 2566)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยความยุติธรรม มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม มากที่สุด รองลงมา คือ ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความไว้วางใจ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กร การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมยังส่งเสริมวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยสร้างค่านิยมเชิงบวกที่ฝังรากลึกในองค์กร ส่งผลให้ครู บุคลากร และนักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐริดา นิพนธ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1 โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก (ณัฐริดา นิพนธ์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีรักษ์ เรืองรัตน์ ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พบว่า การพัฒนาเน้น การสร้างการรับรู้ การสร้างครู และนักเรียนแกนนำ การกำหนดและบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ รวมถึงการสร้าง กลไกขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมโดยแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ตามบริบทของสถานศึกษา และนโยบาย สพฐ (ศรีรักษ์ เรืองรัตน์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะ กระบวนการศึกษาธิการมุ่งพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการ การบริการ และจริยธรรม อย่างมี ประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมผ่านการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และการพัฒนาศักยภาพ บุคลากร อย่างเป็นระบบ สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ ในอนาคต ความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โดยภาพรวม และรายด้าน มีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยความยุติธรรม มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม มากที่สุด ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กร การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมอีกทั้งยังส่งเสริมวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง นำไปสู่ การพัฒนาสถานศึกษาให้เกิด ความก้าวหน้าและยั่งยืน มีความไว้วางใจ เป็นด้านที่ต้องการเวลาและความพยายามในการสร้างผ่านการสื่อสารที่ เปิดเผย การตัดสินใจอย่างโปร่งใส การรักษาความมั่นคงสัญญา การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการจัดการความขัดแย้ง

อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความร่วมมือในองค์กร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำยังเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบทบาทของบุคลากรในการส่งเสริมคุณธรรม โดยการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การจัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วม และการยกย่องสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สำหรับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความยุติธรรม มีความสัมพันธ์สูงกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการตัดสินใจที่ยุติธรรมและการส่งเสริมความยุติธรรมในทุกมิติของการบริหารและการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนวัฒนธรรมคุณธรรม อย่างยั่งยืน
- 2) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ร่วมกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้งรวมถึงแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในระดับต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนามีผลกระทบเชิงบวกต่อครู นักเรียน และชุมชนในภาพรวมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กันต์ฤทัย งานวิชา. (2566). การศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 242-255.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.
- ณัฐริดา นิพนธ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นรา สมประสงค์. (2561). การบริหารองค์การในยุคสังคมโลกาภิวัตน์: คุณธรรมและจริยธรรมที่จำเป็น. วารสารสังคมศาสตร์, 8(1), 30-44.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2565). บทบาทของภาวะผู้นำในการบริหารงานองค์การ. วารสารการบริหารจัดการ, 10(2), 50-65.
- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). คู่มือจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศรีรักษ์ เรืองรัตน์. (2563). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ (พ.ศ. 2566) (หน้าที่ 62). ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 13). (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง (30 พฤศจิกายน 2565).
- เสาวนีย์ ตรีพุทธรัตน์. (2561). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม: กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 294-307.